

ZLATO A SVĚTOVÁ VÁLKA

NYNÍ, kdy ruští bolševici pokoušejí se znaviti zlato platností peněžní a různé země válku vedoucí odpirají výplaty ve zlatě svým občanům, jakož i zakazují vývoz zlata, vyjímaje na rozkaz anebo schválení vlády, otázka světové zásoby zlata a její účinku na sociální život lidí dostala se do popředí v důsledcích světové války.

Kdybychom řekli, že krychle železa anebo jiného laciného kovu, 120 stop na každé dimenzi, stane se hybným činitelem štěstí celého světa, byli bychom považováni za pošelce, ne-li za beznadějně šílené. Nieméně světová zásoba zlata dala by se shromáždit do krychle hofejí udaných rozměrů a poněvadž zvolena byla za mezinárodní prostředek výměny, její velikost a její rozdělení mezi národy světa je úzce spojena s jejich sociální prosperitou.

Kdyby některý národ anebo skupina národů náhle objevila veliké množství zlata, pak byla by se to zvyšiti svoji nákupní schopnost nad ostatní národy, poněvadž zlato je prostředkem výměny mezi všemi národostmi světa. To mělo by pak v důsledku zvýšení požadavků na stávající dustrie, vyrábějící zboží, po kterém byla by poptávka. Tato poptávka pak umožnila by zvýšení ceny tohoto zboží a to znamenalo by opět břemeno pro národy, které neměly by těchto zvláštních zásob zlata, ježto jejich nákupní schopnost byla by snížena.

Takoví národové, aby byli schopni zakoupiti si nutně potřebné, byli by nuceni dohodnouti se mezi sebou, že zlato nemá mítí nákupní moci, a odpirati jeho přijímání od šťastnějších vlastníků tohoto kovu jako výměny za potřebné, nebo byli by přinuceni zvýšiti hodnotu ve zlatě produktů své práce, které prodávali by šťastnějším a více zlata vlastnícím národostem, aby zvýšili svoji zásobu zlata a v důsledku toho též svoji nákupní schopnost.

Abychom ještě lépe tuto věc znázornili, připustíme, že náhle veškerí národové světa získali by větší zásobu zlata. Dle zákona zásoby a poptávky cena zlata by šla dolů. Ale poněvadž zlato jest standardem světového peněžního systému, nemůžeme mysliti, že cena by šla dolů. Zlatý dollar jako standard či ustálená peněžní jednotka nestál by nikdy méně než dollar. Láze zlata byla by značována následovně zvýšením ceny jiných potřeb. Jestliže některá země ná anebo získá zvláštní zásoby zlata, přirozeným důsledkem toho je zvýšení ceny potřeb a toho důsledkem — poněvadž na všech stranách dlužno poměry vyrovnati — zvýšení mzdy pracujícího lidu.

Abychom vše znázornili ve větší souhlasu se skutečnými poměry, řekneme, že místo užívání zlatých dollarů v obchodních transakcích vláda by je deponovala a na místě jich vydávala papírové peníze, dosvědčující vklad zlata. Tyto papírové peníze jsou prohlášením vlády, že má ze svých pancéřových sáňích nákupní moc v obnosu dollarů ve formě zlata. Kdyby pak náhle veřejnost byla informována, že veškeré zlato ve vládních pokladnách bylo ukradeno, vládní prohlášení na dollarových bankovkách bylo by nepravdivým a takový papírový peněz byl by bez ceny. V tomto případě, jenž jest případem zlatých not, užíváných Spojenými Státy, zlato v ceně jednoho dollaru je jistotou pro dolarovou bankovku, čili zárukou její hodnoty.

A tu vyskytuje se otázka, zdali něco jiného než zlato mohlo by býti poskytnuto jako záruka za dollarovou bankovku. Zkušenosti vlád světa odpovídají na tuto otázku kladně. V Americe, ku příkladu, lidé mohli získati od vlády výměnou za zlato v ceně tisíce dollarů vládní 2-procentní bondy v obnosu \$1,000, vybíráti 2-procentní úrok a vydávati bankovky na tyto bondy jako vedlejší jistotu.

V poslední době v Americe přijat byl způsob, užívaný jinými národostmi, dle kterého produkce může býti užita jako vedlejší jistota. Farmář potřebuje \$1,000, aby sklíčil úrodu pšenice. Za starého systému banka nemohla užívati těchto peněz, dokud nebyly jí farmářem splaceny a poněvadž bylo by tisíce farmářů, kteří by připravili tisíce bank v zemi o používání těchto peněz, aby mohlo dojiti k pohybu úrody, důsledkem toho byl by nedostatek peněz a možná finanční panika.

Dle nového systému ale bankář je schopen odevzdati notu od farmáře federální rezervní bance, která vydá papírové peníze ku krytí jí a odevzdá je bankě. — Když pak farmář sklídi úrodu a zaplatí svoji notu, federální rezervní banka odvolá obnos peněz, který před tím vydala ku krytí noty. Tak produkce stává se vedlejší jistotou za papírové peníze. System federálních rezervních bank nečiní nutností, aby banky udržovaly jistý obnos zlata ve svých pancéřových sáňích a tím udržuje v oběhu velké množství peněz, které jindy nalézaly se v pokladnách jednotlivých bank.

Když krátce naznačili jsme srovnatelný světový finanční systém, povíme, do jaké míry byl postižen a do jaké míry mohl býti světovou válkou. Válku vedoucí země, které nebyly postiženy blokádou, učinily veliké nákupy v neutrálních zemích, za které byly nuceny platiti zlatem, jediným bezpečným prostředkem výměny, jenž byl přijatelným. To znamenalo velké ubývání zlatých rezerv kupujících národostí, za které bylo nutno učiniti náhradu různým způsobem. Jedním z těchto způsobů bylo odpirání výplaty zlatem vlastním občanům za papírové peníze.

Prvním důsledkem toho bylo zvýšení poptávky po zlatě nad zásobu a zvýšení jeho ceny pro klenotníky a jiné, kteří používají ho industriálně. Druhým důsledkem pak snížení důvěry lidí v papírové peníze, což opětě zaviniolo poklesnutí jejich ceny. Jiným způsobem pak bylo shromážďování zlatých peněz vlastních občanů ve vládních pokladnách. — Tak stalo se ve Francii, kde vláda hrozila, že znaví jisté zlaté peníze platnosti peněžní, čímž lid byl přinucen, aby zlaté peníze odevzdal vládě výměnou za peníze z jiného kovu.

Tyto země budou nuceny následovati příkladu Anglie, která snížila spotřebu luxusních a méně potřebných předmětů doma a učinila produkci důležitých potřeb nadbytečnou, aby mohly býti poslány do neutrálních zemí a získáno za ně zlato. To je proces, který bude nutno udržovati několik roků i po válce.

Z Německa nebyl velký odvoz zlata, poněvadž blokáda zabránila tomu, aby bylo posláno do jiných zemí výměnou za nutně potřebné. Poněvadž také Německo suspendovalo placení zlatem v domácích obchodních transakcích, jeho zásoba zlata nebude snížena dříve než po válce, kdy bude nutno platiti válečné dluhy a válečné pense. Jenom úroky na válečné dluhy nepochybně budou větší, než byl celkový příjem říše před válkou. Jak dlouho lid bude ochoten užívati papírových peněz místo zlata, je jinou otázkou.

Na druhé straně některé neutrální země opětě byly nuceny učiniti kroky proti přiblížení hromadění zlata v zemi, způsoběného válkou, neboť to mělo jako přirozený důsledek zvýšení cen všech životních potřeb. Hofejí bylo již naznačeno, že zvýšení zásoby zlata vede k zlacnění ho, což pak registrováno je zvýšením cen veškerých životních potřeb. Aby zabráněno bylo porušení finanční rovnováhy, různé kroky a opatření opatření byly učiněny. V skandinávských zemích hned na počátku války vlády zakázaly pro tyto přičiny přívoz zlata. V Americe pak příslušným změnám v cenách bylo zabráněno stanovením cen některých potřeb vládou a její orgány. Světová válka, jak pa-

trno, značný vliv měla na rozdělení zlata a to opětě mělo v důsledku vliv na blahobyt lidu.

Produkce zlata byla zvýšena všeobecně od objevení Ameriky. Nieméně ale v prvních třech stoletích po této události nedošlo k příslušnému zvýšení roční produkce. Před rokem 1850 těžilo se sotva za osm millionů dollarů ročně. V roce tom ale produkce se zdvojnásobila a v roce 1890 dosáhla již sto millionů dollarů. Dnes je skoro pět set millionů dollarů. Celková cena zlata, získaného od roku 1493 až do přítomné doby, je odhadována asi na \$16,250,000,000. Váha této hromady zlata, mající cen 16 billionů, odhaduje se na 23,57 tuny.

Není třeba podotýkati, že zlato je zpracováno také do jiných forem než jsou peníze. V normálních dobách třetina produkce jest zužitkována pro industriální účely — v klenotnictví, v zubolékářství a pod.

Světová peněžní zásoba nepřevyšuje \$11,000,000,000, z kteréž dvě třetiny v normálních dobách nalézají se v oběhu. Zbytek pak tvoří zlaté rezervy bank v různých zemích.

Hotová kovová zásoba Banky Anglické je \$300,000,000; Banky Francouzské v Paříži, \$1,000,000,000; Ruské Banky v Petrohradu \$900,000,000; Banky Italské v Římě, \$200,000,000, a Ruské Banky v Berlíně, \$600,000,000.

Hodnota zlata poklesává a ceny všeobecných potřeb stoupají po každém objevení důležitých nových zdrojů zlata, což může míti v důsledku zvýšení peněz v oběhu. Největší změny v cenách udály se po objevení Ameriky. To bylo zahájeno asi v roce 1520 a opakovalo se v roce 1554, kdy mexická peruviánská zlatá města se dostala do Evropy.

V starých dobách, jak sděluje Plinius a Plutareh, hodnota po zemkú stoupla o plně dvě třetiny následkem přívazu zlata, přivezeného Paolo Emiliem po podrobení Maceдонie.

Dříve než mechanismus výměny mezi zeměmi byl pevně zařizen a před vývozem obchodu po železnici a po vodě bylo nutno používatí jiných prostředků k placení. V Habešii prstny a jiné ozdobné předměty byly užívány jako prostředky výměny. Ryb používalo se k stejnému účelu v Novofundlandsku; Marco Polo praví, že porcelánu užívalo se jako výměnného prostředku v Asii. Humboldt pamatuje se na doby, kdy kakao užívalo se v Mexiku místo peněz.

V koloniálních dnech tabáku užívalo se jako výměnného prostředku ve Virginii a kosořin v distriktu při zálivu Hudsonově. Ve Škotsku v jedné době hřebíků užívalo se místo peněz.

Dnes zlato reprezentuje základní kámen v klenbě světového finančního systému. Některé země sice suspendovaly placení zlatem v hranicích svých říší po dobu války, ale nemůže býti pochybností o tom, že toto obnovení bude znovu po válce.

ABDUL HAMID BYL SYDEM ARMENKY

V záplavě důležitějších válečných zpráv téměř zanikla depeše, sdělující, že bývalý turecký sultán Abdul Hamid, který Gladstonem své doby nazván byl "velkovrahem," zemřel na zánět plíce ve svém vězení nad Egejským mořem. Časopisy odbyly několika je-nom řádky kariery tohoto muže, kterému v annálech úkladného vraždění a bezohlednosti k lidským právům přísluší první místo. Po celou dobu svého třiatřicetiletého vládnutí říši Ottoman-ské muž tento byl katanem křesťanských obyvatel turecké říše a žádné intervence evropských mocností nebyly schopny zlepšiti úděl nešťastných obyvatel Malé Asie, hlásících se ku křesťanství.

Nebylo divu, že tento muž, který zaviniol tolik utrpení a tolik mizerie, nalézal se v nepřetržitých obavách o svůj život a tyto obavy promásladovaly jej i po té, kdy s tureckého trůnu byl sesazen a učiněn vězňem státu. Jeho obavy byly ony šílené, neboť šílenství je již v krvi domu Ottoman-ského.

Strýc Abdula Hamida, Abdul Aziz, a stejně i jeho starší bratr, Murad Pátý, ztratili trůn, poněvadž u nich propuklo šílenství. Nem proto divu, že takový mrak zdál se viseti nad všemi příjmy potomky tohoto rodu. Z čtyřiatřiceti nástupců zakladatele tureckého panovníkého rodu jenom sedmnaet zemřelo přirozenou smrtí a do nedávna každý nový sultán svoje nastoupení na trůn signalisoval masakrem svých bratrů. Mohamed Třetí nechal za-vražditi devatenáet svých bratrů.

Murad Čtvrtý nalézal největší zábavu v tom, že střílel ze svého okna na lodníky a chodce, již ubírali se kolem jeho paláce. — O Abdulu Hamidovi vypráví se, že nechal zašívati své milostnice, jež jej omrzely, do pytlů a házetí je do Bosporu. Abdul Hamid panoval jako středověký despota, slepý ku světu moderní civilizace a když Gladstone nazval jej "arievrahem," trefil jenom dobře na hlavíčku hřebíku. Tvrdí se, že Abdul Hamid byl v době svého panování zodpovědným za zavraždění půl millionu lidí.

Abdul Hamid narodil se dne 22. září, roku 1842. Zajímavo je, že jeho matkou byla křesťanka, otrokyně arménského původu. Byla tanečnicí v domácnosti sestry otec Abdula Hamida, Esme Sultany. Abdul Hamid svoje mládí trávil jako jiní princové v harému mezi otrokyněmi a služebnicí. Byl melancholickým bledým hochem, dle prohlášení M. Vambéry, proslulého orientalisty, který znal jej jako hoča.

Jednoho dne, v době, kdy ještě jeho strýc nalézal se na trůně, mladý Abdul Hamid potkal cíkánku, která nabídlá se mu čisti budoucnost. Vztáhl k ní ruku a tato prohlásila: "O princí, budeš jednoho dne seděti na trůně a panování vaše bude dlouhé." V té době strýc jeho těšil se dobrému zdraví a stejně i starší bratr nalézal se v jaru svého života. —

Jeho naděje na trůn nezdařily se skvělými, ale přes to od onoho dne toužil princ po získání tureckého trůnu.

Abdul Hamid byl třiatřicet roků star, když jeho bratr, Murad, nastoupil trůn po sesazení Abdula Azize. Ale Murad jevil už veliké známky kletby tureckého panovníkého rodu a byl silným pijákem lihovin. Byl to Midhat paša, velký přítel lidu, který prohlásil se pro sesazení Murada a jmenování Abdula Hamida. Princ ale chtěl býti sultánem a nikoliv jenom regentem a poukazoval, že bratr jeho je nevyčleňtelným šleneckem.

Midhat paša snažil se přiměti Abdula Hamida k provedení jistých radikálních reform, mezi kterými bylo také uznání rovnosti náboženské pro mohamedány a křesťany. Vyrozumívalo se také, že Abdul Hamid slibil, že vzdá se trůnu, jakmile bratr jeho se vy-léčí. Abdul Hamid ale ovidivně rozhodl se nechtěti trůn trvale. Nechal svého bratra hlídati silnou stráží a vstup k němu měli jenom lékaři, kteří byli jím ustanoveni. Po mnoho let, až do své smrti, Murad byl nucen trávití život za mřížemi, ačkoli se všeobecně mělo za to, že byl vyléčen. Midhata pašu pak nový sultán poslal do vyhnanství.

Od toho času až do svého svržení Mladoturky v roce 1909 Abdul Hamid panoval rukou železnou. Vraždy, masakry a záhadná zmizení nepohodlných osobností byla na denním pořádku. Muži, kteří zasazovali se o různé reformy, náhle zmizeli. Vypravovalo se, že v noci byli vytaženi ze svých domovů a házeni do moře. Nebylo pochybnosti o tom, že dělo se tak na rozkazy Abdula Hamida. Abdul Hamid měl znamenitě zorganizovaný výzvědačský systém a byl schopen značiti jakékoliv spiknutí proti jeho vládě.

Jeho panování vyznačovalo se bezohledností k reformátorům a křesťanům, ale přes to mnozí je považovali za úspěšné. Zasedl na trůn v roce 1876, kdy Turecko o-třásalo se pod ranami Ruska a podařilo se mu uchrániti část turecké prestyže. Mnozí prohlašují, že byl neobyčejně pilným pracovníkem a jevil veliký zájem o veškeré záležitosti říše. Měl mnohé dobré stránky, ale přes to půjde do historie jako tyran, jemuž nikdo nevyrovnal se v moderní době a jeví předstížen byl jenom několika panovníky ve středověku. Za jeho panování v Turecku objevily se první snahy demokracie a přes to, že nynější demokracie turecká nedá se srovnati s americkou a západoevropskou, dny absolutních panovníků v Turecku již patří minulosti.

ČÍNSKÁ SVATBA

Čínské dívky, když dospěly 12 roku, jimž počíná u nich věk zralosti, nesmějí již opustiti otevřského domu a nesmějí se dáti viděti na veřejnosti až po svatbě. Ženich a nevěsta se také zpraví-dla nevidí dříve, až po zasnoubení. Sňatek smluvi mezi rodinami obou snoubenceů obyčejně spro-

středkovatelky, svatební smlouva uzavírá se mezi rodinami, z nichž každá přibere si k tomu aktu dva svědky. Sňatek sám jest čistě ro-dinnou záležitostí, do níž neplete se ani stát ani církev.

O svatbě zahájí slavnost otec ženicha před domácím oltářem Budhy, jenž nachází se v každé domácnosti, načež po vykonané pobožnosti přicházejí zvaní hosté a za hudby, střelby z hmoždírů a ohňostrojí, jež vypalovány býva-jí za denního světla, nastává sva-tební kvas. V bohatých domech, kde bývá seváno nejen četné pří-buzenstvo, ale i všichni sousedé, nezřídka bývá až padesát stolu po osmi sedadlech, tedy na 400 hostů a čtyřicet až 100 jídel, jež podá-vána jsou na malých miskách, z nichž každý vezme si sotva sousto, což patří k "dobrému tonu."

Hostina trvá až do půlnoci, na-čež přinesou do domu ženichova nevěstu v lakovaných a bohatě ozdobených nosítkách. Nevěstu, zahalenou hustým závojem, uvítá otec ženichův a dovede ji ke stolu na čestné místo, před nímž ho-ří voskové svíce a pánev s rozžha-věným uhlím, na něž sype se ka-didlo. Snoubenci vezmou pak do rukou svázanou stuhu z červeného a zeleného hedvábí a pokloní se třikrátě až k zemi před oltářem Buddhovým. Po nich pokloní se rodičové, načež dovedou do ložnice snoubence, kdež matka nevěstě sejmě závoj a tu šťastný že-nich poprvé spatří tvář své vyvo-lené či spíše "příznenice." Pak přijdou po řadě všichni hosté a projevují mladému páru svá bla-hopřání.

V mnohých krajích Mandžar-ska, kde jsou špatné cesty a ná-sledkem toho bývá bláta po kole-nu, dostavují se svatební hosté i s nevěstou na chůdkách, jež býva-jí asi 60 centimetrů vysoké, což poskytuje zajímavý pohled. Nevěstu, jež zahalena závojem neviděla by na cestu, vedou s obou stran mladí příbuzní.

VĚRNĚ DLE PŘÍRODY

Sultán Mohamed II., jenž panoval v dobytém jím Cařihradě v druhé polovici patnáctého století, byl — zajisté vzácná to výjimka mezi tureckými sultány — velkým přítelem malířského umění a shromážděval rád výtvary sou-časných umělců. Kdysi koupil od vláských kopečů několik obrazů slavného tehdy benátského malí-ře Belliniho a byl jim tak na-dšen, že projevil přání umělce to-ho osobně poznati. Poněvadž re-publika benátská žila tehdy se sultánem v dobrém přátelství a ovšem záleželo jí na tom, aby to přátelství nebylo porušeno, nařídila vláda, to jest vysoká rada, aby Bellini ihned vydal se do Ca-řihradu.

Umění milovný sultán uvítal u-mělec s mnohými poctami a zah-rnoval ho i dále díky své pří-zně, platě drazé obraty, jež mu Bellini maloval, ale hrđmú Benátsčanu přes to v Cařihradě bylo jaksi nevolno, neboť denně na své vlastní oči mohl viděti, že pří-zně sverpého samovládece visí na jemném vlásku. Kdysi žádal sultán, aby malíř namaloval mu o-braz, představující štít sv. Jana Křtitele, jehož i Turci počítají mezi proroky. Malíř namoval a sultán bedlivě stopoval vývoj dí-la, byl jako vždy spokojen, jen vytýkal, že krk státního svätce je příliš dlouhý. Když Bellini odpo-voval, kázal sultán přivesti otroka, dal mu — useknouti hlavu a vy-bídl malíře, aby teď — věrně dle přírody — obraz svůj opravi-l.

Bellini vyhověl sultánovi, ale pak již co nejrychleji z Cařihradu se poroučel, neboť toto malování "dle modelu" pobyt na dvo-ře sultánově mu nadobro zosklí-vilo.

Čin úsilovněji snaží se zhyčkané děti přetrhati všechny pásky vizíe je k společné matec, drabé vlasti České, která je pečlivě od-chovala a nehou zaspává, tím stědřejí splácejme jí do posled-ního dechu láskou a oddaností my, věrní a vděční synové její.

Jindřich Ronz.

ANGLICKÁ VOJSKA JSOU DOPRAVOVÁNA NA MOTOROVÝCH LODÍCH

Na obrázku našem spatřujeme anglická vojska, dopravovaná na frontu z přístaviště po motorových lodích po řekách a průplavech. Část cesty bojovníci tuto vykonají pěšky anebo na lehkých železnicích. Angličtí vojáci mají rádi tento způsob cestování, ježto je jim poskytnuta příležitost, aby dokonale si prohlédli krásné kraje francouzské.